

MALİ MİLAT KALKMAMALI ANCAK UYGULAMADA DEĞİŞİKLİĞE GİDİLMELİDİR

CELAL ÇELİK

Baş Hesap Uzmanı Marmara Kurumlar Vergi Dairesi Başkan Vekili

(VERGİ DÜNYASI/ARALIK-2002)

Giriş

Son günlerde kamuoyunda en çok tartışılan konulardan bir tanesi hiç şüphesiz mali milat uygulamasının ertelenmesi veyahut kaldırılmasıdır. Mali milattan kastedilen 4369 sayılı kanunla 1998 yılında vergi sistemimize dahil edilen ve uygulaması 1 Ocak 2003 tarihi itibarıyla başlayacak olan Gelir Vergisi Kanununun 80 inci maddesinde yapılan düzenlemedir. Söz konusu madde ile kaynağı belirsiz gelirlerin vergilendirilmesi amaçlanmıştır. Son dönemde mali miladın Türkiye'den sermaye çıkışına neden olduğu, yatırımları azalttığı, işsizliğe neden olduğu gibi tezler ileri sürülerek yürürlüğüne engel olunmak istenmektedir. Öte yandan yeni iktidara gelen yetkililer mali miladın kaldırılması gerektiğini ifade etmektedirler.

Bu yazıda mali miladın ne olduğu, kaldırılmasının veya uygulamasının ne gibi faydalar sağlayacağı veya zararlara yol açacağı konuları ele alınmış olup ayrıca konuyla ilgili şahsi görüşlerimize de yer verilmiştir.

I Mevcut Yasa

1998 yılı içerisinde 4369 sayılı kanun ile vergi kanunlarında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler arasında kamuoyunda mali milat olarak adlandırılan düzenlemelerde yer almaktadır. Başlangıçta mali miladın (veya GVK'nun 4369 sayılı kanunla değişik 80. maddesinin) 1.1.1999 tarihinde yürürlüğe girmesi planlanırken, daha sonradan kabul edilen 4444 sayılı yasa ile yürürlük 1.1.2003 tarihine ertelenmiştir. GVK'nun 4369 sayılı kanunla değişik 80. maddesi aşağıdaki gibidir.

"Gelire Giren Diğer Kazanç ve İratlar

Madde No 80 Kapsam

(4369 sayılı Kanunun 41'inci maddesiyle değişen madde Yürürlük;

l. 1.2003) Bu Kanunun 2 nci maddesinin İ -6 numaralı bentlerinde yazılı gelir unsurları ile ilişkilendirilemeyen gelirler, kaynağı ne olursa olsun diğer kazanç ve irat olarak bu bölümde yer alan hükümlere göre vergilendirilir.

Vergiden muaf esnafın bu faaliyetinden elde ettiği gelirin, alış ve gider belgelerinde yer alan tutarın iki katını; kazançları gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçilerin bu faaliyetlerinden elde ettikleri gelirin, aldıkları müstahsil makbuzunda yer alan satış tutarları toplamını aşan kısmı da diğer kazanç ve irat sayılır.

Bu madde hükmüne göre vergilendirme yapabilmek için bir takvim yılı içinde elde edilen diğer kazanç ve iratlar kapsamındaki gelirin, 103 üncü maddede yazılı tarifinin birinci ve ikinci gelir dilimleri toplamının yarısını aşması şarttır.

Bu madde kapsamındaki kazanç ve iratların elde edildiği yılın tespit edilememesi veya mükellef tarafından ispat edilememesi halinde, harcamanın yapıldığı veya tasarrufun varlığının tespit edildiği yıldan bir önceki yılın geliri sayılır."

Diğer kazanç ve iratların bu şekilde düzenlenmesi sonucunda, arizi olarak edinilen ticari kazançlar, piyango ikramiyeleri, kumardan elde edilen kazançlar, bahşişler ve bunlara benzer diğer kazanç ve iratlar, özel bir istisna olmadığı sürece diğer kazanç ve iratlar olarak vergiye tabi tutulacaklardır. Maddenin son fıkrasına göre gelirin elde edildiği yılın bilinmediği, tespit edilemediği veya mükellef tarafından ispat edilemediği hallerde ise, harcamanın veya tasarrufun mevcudiyetinin tespit edildiği yıldan bir önceki yılın geliri kabul edilecektir.¹

Teorik olarak kaynağı belirsiz gelirler kavramı vergi kaçakçılığı, gümrük kaçakçılığı, uyuşturucu, beyaz kadın ticareti, rüşvet, zimmet, irtikap ve yolsuzluklar gibi çok çeşitli nedenlerden doğan gelirleri içermektedir. Yukarıdaki yasal düzenleme ile kaynağına ve elde edildiği yıla bakılmaksızın tutarın belli limitleri aşması halinde kaynağı belirsiz gelirlerin vergilenmesi amaçlanmaktadır. Gerçekte GVK'nun yukarıda belirtilen hükmü olmasa dahi kaynağı belirsiz olarak tanımlanan bazı gelirlerin tespiti halinde devlet kara para kapsamında yasa dışı yollardan edinilen malvarlığının tamamına el koyma imkanına sahiptir.

Yukarıdayer alan çerçeve madde ile kaynağı belirsiz gelirler vergi kapsamına alınmıştır. Kaynağı belirsiz gelirlerde matrahın hesaplanma şekli ise GVK'nun 82 inci maddesinde açıklanmıştır. Söz konusu gelirler de GVK'nun 85. maddesi uyarınca yıllık gelir vergisi matrahına dahil edilir ve genel esaslara göre vergilendirilir. (Üniter sistem).

Mali milat, vergi tabanının genişletilmesi, kayıt dışı ekonominin kayda alınması, sisteme basitlik ve açıklık sağlanması, vergi adaletinin sağlanması ve sistemin ekonomi ile uyumlu hale getirilmesi amacıyla çıkarılmıştır.

1998 yılında yasanın çıkmasından sonra yaşanan ağır ekonomik kriz, yasa uygulamasının 2003 yılı başına ertelenmesine neden olmuştur.

a) Yasanın Yürürlüğe Girmesinden Sonra Karşılaşılması Muhtemel Problemler

GVK'nun 80. maddesinin şu ana kadar uygulaması olmadığı için uygulama sonuçlarıyla ilgili somut analizler yapmak mümkün değildir. Kanaatimizce mali milat uygulamasından sonra oldukça basit yöntemlerle çok ciddi sonuçlara yol açan incelemeler yapılabilecektir. Bunun sonucunda da Türkiye'de insanlar servetlerini gizleyecekler veya yurtdışına kaçıracaklardır. Dolayısıyla ülke ekonomisi çok ciddi hasarlar görecektir. Konuyu bir örnek yardımıyla açıklayalım.

Örnek:

Yasanın yürürlüğe girmesini müteakip 2005 yılı içerisinde bir vergi inceleme elemanı sermaye artıran şirketleri tarayarak bu şirketlerin ortaklardan sermaye artırımına isabet eden servetlerinin kaynağı ile ilgili olarak izahat istemektedir. Gelir kaynağını açıklayamayan bir mükellef 1 Trilyon TL'lık bir sermaye artırımına iştirakten ötürü incelenmiştir. İnceleme sonucunda sözkonusu mükellefi bekleyen vergi, ceza, gecikme faiz ve sair adlarla devlete ödenmesi gereken tutar yaklaşık 1 Trilyon TL olacaktır.

Yaklaşık 1 Trilyon TL'lık açığa çıkan bir servetinden dolayı yine aynı tutarda bir vergi borcuyla karşılaşacak olan bir mükellef söz konusu servetini gizlemek için her türlü yola başvuracaktır. Bu nedenle söz konusu düzenleme mükelleflerin bazı servet unsurlarını yastık altında

saklamasını, yurt dışına yönlendirmesini, üretime yönlendirmek yerine gayrimenkul satın alma gibi verimli olmayan alanlara kaydırmasına yol açacaktır. Mali milat uygulamasından dolayı Türk vatandaşlarının milyarlarca dolar tutarındaki servetlerini yurt dışına çıkardıkları iddia edilmektedir. Bu nedenle mali milat uygulamasından vazgeçilmesi gereği ileri sürülmektedir.

b) Türkiye'nin sorunları

Halen Türk ekonomisinde yüksek oranlı işsizlik sorunu yaşanmakta olup atlatılamayan bir kriz ortamı hala sürmektedir. Türkiye ekonomisinde payının %50 yi bulduğu iddia edilen kayıt dışı ekonomi bulunmakta, Türkiye dünyada en fazla yolsuzluk görünen ülkeler arasında yer almaktadır. Yüksek tutarlara ulaşan borçlar ve bütçe açıkları hükümetleri vergi oranlarını yukarı itmeye zorlamakta bu durum da kayıtlı mükelleflerin daha ağır vergi yüküyle karşılaşmalarına neden olmaktadır. Öte yandan ülkemizdeki çarpık ve adaletsiz vergi sistemi, bankacılık sistemindeki yetersiz düzenlemeler, yetersiz vergi denetimi gibi hususlar da kayıt dışı ekonomiyi besleyen ana unsurlar arasında yer almaktadır.

c) Yasanın İptal Edilmesi veya Uygulamanın Ertelenmesi Çözüm mü

Mali milat ile ilgili düzenlemenin iptali veya ertelenmesi kanaatimizce olan bir sorunu ertelemekten veya görmezden gelmekten başka bir şey değildir. Çünkü söz konusu yasa çıkarken ileri sürülen gerekçeler hala Türkiye ekonomisinde mevcuttur. Bu nedenle yasanın yürürlükten kaldırılması veya ertelenmesi gibi bir yöntem çözüm yerine yeni sorunlara gebecektir.

II Ekonomik Amaçlara Ulaşmak İçin Mali Mevzuatta Yapılması Gereken Düzenlemelerle İlgili Kişisel Görüşlerimiz

Hiç şüphesiz normal bir ülkede vergi politikasının temel amaçları devlete gelir sağlamak, vergi adaletini sağlamak, gelir dağılımının düzelmesini sağlamak, ekonomik büyümeyi sağlamak, işsizliğin azaltılmasına yardımcı olmak ve ekonomideki kirlenmeye engel olmak vb şeklinde sıralanabilir. Söz konusu amaçlara çoğu kez aynı anda ulaşmak mümkün değildir. Bu nedenle bazı hedefler öncelikli olarak belirlenmelidir. Bizce bu amaçlardan iki tanesini ön planda tutularak vergi sisteminde bir değişikliğe gitmekte büyük yarar vardır. Kısa süreli amaç ekonomik gelişmeyi hızlandırmak, orta ve uzun vadeli amaç ekonomide dengeleri sağlıklı bir şekilde oturtmak şeklinde olmalıdır. Bu nedenle mali milat uygulamasında bazı değişikliklere gidilerek yurt dışında veya yastık altında bulunan sermayeyi tekrar ekonomiye enjekte etmek ve orta vadede kayıt dışı ekonomiyi azaltarak toplumdaki kirlenmeye mani olmak şeklinde olmalıdır. Kanaatimizce mevcut haliyle mali milat uygulaması ekonomik gelişmenin önünde engel niteliğindedir. Çünkü 10 yıl sonra olsa dahi geçmişte ödenmeyen vergilerin hepsinin birden alınması ihtimali mükellefleri temkinli olmaya ve servetlerini gizlemeye yönlendirecektir. Bu nedenle başta mali milat konusu olmak üzere vergi sisteminde çeşitli değişikliklere bir an önce başvurulmasında büyük yarar görülmektedir. Sistemde yapılması gereken değişiklikler özetle aşağıda sıralanmıştır.

- Mali milat kaldırılmamalı ancak uygulama şeklinde esaslı bir değişikliğe gidilmelidir.
- Kaynağı belirsiz olarak tanımlanan sedülün kapsamı alabildiğine daraltılmalı, arazi ticari kazançlar, piyango ikramiyeleri vs. kapsam dışına çıkarılmalıdır.
- Gelir vergisi sistemimizde işlemeyen üniter sistem yerine sedüler sistemi esas alan bir anlayış verilemede esas alınmalıdır. Bu gelir unsuru diğer sedüllerden elde edilen gelirlerle

bir arada toplanmamalı, farklı kurallara göre vergilendirilmelidir.

- Kaynağı belirsiz gelirlerle ilgili sedülden sadece %2-5 arasında düşük oranda vergi alınmalıdır. Esasen alınan bu vergi servet üzerinden alınan bir vergi niteliğinde olduğundan yüksek oranlı vergiye karşı direnç çok fazladır.

- Diğer sedüllerin kapsamına girmeyen gelirler kaynağı belirsiz gelir kapsamında düşünülmeli ve 7 numaralı sedülün tabi olduğu kurallara göre vergilendirilmelidir.

- Mükellefler tarafından kaynağı belirsiz gelir olarak beyan edilen gelirlerle ilgili olarak vergi incelemesi yolu açık tutulmalıdır. İnceleme elemanları tarafından gerçekte diğer bir gelir türüne ait olduğu maddi delillerle ispatlanan unsurlar için tamamlayıcı vergi tarhi cezalı olarak yapılmalıdır.

- Uygulama en az 3-5 yıl süresince yürürlükte kalmalıdır. Çünkü bu süre içerisinde milyarlarca dolar tutarındaki paranın Türkiye'ye girecektir. Sistemi daha uzun süre sürdürmek vergi sistemine zarar verebileceği gibi uluslararası toplum da buna müsaade etmeyebilir.

- Mali milat uygulamasıyla eş zamanlı olarak vergi sisteminde kayıt dışılığı azaltacak ve vergi sisteminde adaleti sağlayacak düzenlemeler de yapılmalıdır bunlar arasında sayılabilecek unsurlar;

- Enflasyon muhasebesi uygulamasına geçilmelidir.

• TTK'nda değişiklik yapılarak hamiline çek ve diğer kıymetli evrakların düzenlemesi uygulamaları ve beyaz ciro uygulamaların kaldırılmalıdır.

• Vergi denetiminde bilgisayar teknolojisi imkanlarından daha çok yararlanarak özellikle maliye, tapu daireleri ve bankaların bilgi sistemlerinin birbirlerine entegre edilerek vergi denetimine tam olarak açılması gerekmektedir.

• Tek vergi numarası gerçek kişilerde kaldırılarak bunun yerine adında vergi kelimesini içermeyen ve kulağa daha hoş gelen vatandaşlık numarası bütün parasal işlemlerde (tapu, maliye, banka, sigorta, kamu ödemeleri vs. bütün sistemlerde) kullanılmalıdır. Böylece vergileme önündeki psikolojik bir engel aşılabılır.

• En az geçim indirimi uygulamasına geçilerek, özel giderlerin de vergi matrahlarından düşülmesinin temin edilmesi gerekmektedir.

• Katma değer vergisi oranlarının radikal bir şekilde aşağıya çekilmesi sahte belge kullanımını azaltacaktır.

• Serbest bölge uygulamasına son verilmesi faydalıdır.

• Vergi cezalarının arttırılması gerekmektedir.

Yukarıda tarafımızdan önerilen model, devletin kara para mahiyetinde olan paralar da dahil olmak üzere Türk vatandaşları tarafından Türkiye'ye sokulan servet unsurlarını düşük bir vergi karşılığında aklaması anlamını taşımaktadır. Böyle bir uygulama her yıl milyarlarca dolar tutarındaki servet unsurlarının başta İsviçre, Hollanda, ABD gibi ülkelerden Türkiye'ye kalıcı bir şekilde sokulmasını sağlayacaktır. Bu durumun ise söz konusu ülkeleri rahatsız etme olasılığı ise mevcut olup, böyle bir uygulamadan ötürü Türkiye'nin uluslararası baskılara maruz kalma ihtimali ise mevcuttur. Bu nedenle Türkiye'nin böyle bir uygulamayı uzun süre sürdürmesini olası görmemekteyiz.

III Sonuç

Mali milat uygulaması ile kaynağı belirsiz gelirlerin vergilendirilmesi amaçlanmıştır.

Mali milat adı altında belirtilen düzenleme vergi tabanının genişletilmesi, kayıt dışı ekonominin kayda alınması, sisteme basitlik ve açıklık sağlanması, vergi adaletinin sağlanması ve sistemin ekonomi ile uyumlu hale getirilmesi amacıyla 1998 yılında vergi sistemimize dahil edilmiş ancak aynı yıl yaşanan ağır ekonomik kriz, yasa uygulamasının 2003 yılı başına ertelenmesine neden olmuştur. Son dönemde söz konusu yasal düzenlemenin Türkiye'den sermaye çıkışına neden olduğu, yatırımları azalttığı, işsizliğe neden olduğu gibi tezler ileri sürülerek yasanın yürürlüğüne engel olunmak istenmektedir.

Mali milat ile ilgili düzenlemenin iptali veya ertelenmesi kanaatimizce olan bir sorunu ertelemekten veya görmezden gelmekten başka bir şey değildir. Çünkü söz konusu yasa çıkarken ileri sürülen gerekçeler hala Türkiye ekonomisinde mevcuttur. Bu nedenle yasanın yürürlükten kaldırılması veya ertelenmesi gibi bir yöntem çözüm yerine yeni sorunlara gebecektir.

Kanaatimizce mevcut haliyle mali milat uygulaması ekonomik gelişmenin önünde engel niteliğindedir. Çünkü 10 yıl sonra olsa dahi geçmişte ödenmeyen vergilerin hepsinin birden alınması ihtimali mükellefleri temkinli olmaya ve servetlerini gizlemeye yönlendirecektir. Bu nedenle mali milat uygulamasında bazı değişikliklere gidilerek yurt dışında veya yastık altında bulunan sermayeyi tekrar ekonomiye enjekte etmek gerekmektedir. Ancak Türkiye'nin dünya liginde 1. sınıf ülkeler arasında yer alması için de yolsuzlukların önüne geçmesi gerekmektedir. Bunu sağlamak için de vergi sisteminde kayıt dışı ekonomiyi etkili bir şekilde azaltacak, gerçek anlamda vergi adaletini sağlayacak düzenlemelere gitmesi gerekmektedir. Bu düzenlemelerin neler olduğu yazımızın önceki bölümünde açıklanmıştır. Mali milada ilgili olarak yapılması gereken değişiklikler ise aşağıdaki gibidir.

- Mali milat kaldırılmamalı ancak uygulama şeklinde esaslı bir değişikliğe gidilmelidir.
- Kaynağı belirsiz olarak tanımlanan sedülün kapsamı alabildiğine daraltılmalı, arazi ticari kazançlar, piyango ikramiyeleri vs. kapsam dışına çıkarılmalıdır.
- Gelir vergisi sistemimizde işlemeyen üniter sistem yerine sedüler sistemi esas alınmalıdır. Bu gelir unsuru diğer sedüllerden elde edilen gelirlerle bir arada toplanmamalı, farklı kurallara göre vergilendirilmelidir.
- Kaynağı belirsiz gelirlerle ilgili sedülden sadece %2-5 arasında düşük oranda vergi alınmalıdır.
- Diğer sedüllerin kapsamına girmeyen gelirler kaynağı belirsiz gelir kapsamında düşünülmeli ve 7 numaralı sedülün tabi olduğu kurallara göre vergilendirilmelidir.
- Mükellefler tarafından kaynağı belirsiz gelir olarak beyan edilen

gelirlerle ilgili olarak vergi incelemesi yolu açık tutulmalıdır. İnceleme elemanları tarafından gerçekte diğer bir gelir türüne ait olduğu maddi delillerle ispatlanan unsurlar için tamamlayıcı vergi tarhi cezalı olarak yapılmalıdır.

Dipnotlar

1 Kanun gerekçesi, "Bir Reformun Anatomisi Vergi reformu Nasıl Gerçekleřti?", TC Maliye Bakanlığı Gelirler Genel M¼d¼rl¼ę¼ yayını, Ankara 1998, sayfa 291-293